

Силабус
обов'язкового компоненту освітньої програми ОК 19
циклу дисциплін професійної підготовки

Основи нейропсихології

Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Галузь знань:	С «Соціальні науки, журналістика та інформація»
Спеціальність:	С 4 Психологія
Освітньо-професійна програма:	Психологія (Практична психологія)
Сторінка курсу в Moodle:	
Рік навчання:	2
Семестр:	3 (осінній)
Обсяг освітнього компоненту	4 кредити (120 годин)
Форма підсумкового контролю	Екзамен
Консультації:	за графіком
Назва кафедри:	кафедра філософії та педагогіки професійної підготовки
Мова викладання:	Українська
Керівник курсу:	Ільїна Юлія Юріївна, кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та педагогіки професійної підготовки
Контактний телефон:	
E-mail:	

Короткий зміст освітнього компоненту:

Навчальний курс «Основи нейропсихології» спрямований на формування у здобувачів системних знань про мозкову організацію вищих психічних функцій (ВПФ), нейропсихологічні синдроми та механізми їх порушення при локальних ураженнях головного мозку. Знання нейропсихологічних основ людського функціонування допоможе ґрунтовніше опанувати професію, вміти розрізняти психологічну та клінічну проблематику.

Мета курсу полягає у формуванні у здобувачів системних знань з найважливіших нейропсихологічних проявів порушень психічних процесів і станів людини, а також вміння застосовувати їх у педагогічній, діагностичній, психотерапевтичній та реабілітаційній діяльності.

Предметом вивчення є зв'язок між структурою та функціонуванням головного мозку, з одного боку, та психічними процесами, станами й поведінкою людини — з іншого. Знання, отримані в результаті вивчення дисципліни, дадуть можливість свідомого й більш функціонального впровадження у психологічну практику ефективних прийомів допомоги, що є основою для подальшого поглиблення фахової спеціалізації психологів.

Основні завдання вивчення навчальної дисципліни

- Оволодіти категоріально-понятійним апаратом нейропсихології.
- Сформувані системні знання з основних нейропсихологічних проявів порушень психічних процесів і станів людини, принципів локалізації ВПФ.
- Навчитися аналізувати нейропсихологічні синдроми при ураженнях різних ділянок мозку (лобові, скроневі, тім'яні, потиличні відділи, підкіркові структури).
- Оволодіти базовими методами нейропсихологічної діагностики.

- Розвинути здатність застосовувати нейропсихологічні знання в практичній діяльності психолога (реабілітація, консультування, корекція).

Передумови для вивчення освітнього компоненту: «Загальна психологія», «Комп'ютерні інформаційні системи та технології», «Основи анатомії та фізіології нервової системи».

Оскільки компетентістний підхід в сучасній освіті передбачає результатом навчання формування низки конкретних компетентностей, то згідно ОП вивчення даної навчальної дисципліни забезпечує наступні:

Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов;

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 11. Здатність зберігати та примножувати наукові цінності.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК 2. Здатність до ретроспективного аналізу досвіду розуміння психічних явищ.

СК 3. Здатність до розуміння природи поведінки та діяльності.

СК 4. Здатність самостійно збирати та аналізувати психологічну інформацію.

СК 5. Здатність використовувати валідний психодіагностичний інструментарій.

СК 11. Здатність до професійного самовдосконалення.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН 2. Розуміти закономірності функціонування психічних явищ.

ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний психодіагностичний інструментарій.

ПРН 7. Критично оцінювати достовірність результатів дослідження.

ПРН 15. Відповідально ставитись до професійного самовдосконалення.

Тематичний план

№ теми	Назва тем (ЛК, ЛР, ПР, ПЗ, СЗ, СР)	Кількість годин	
		денна	заочна
Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ			
1	ЛК Вступ до нейропсихології: методологічні основи.	2	
	ПЗ Методологічні основи нейропсихології. Історія становлення галузі.	2	2
	СР Методи дослідження в нейропсихології. Реферати, презентації.	4	
Змістовий модуль 2. МОЗКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНДИВІДА			
2	ЛК 2 Функціональна анатомія ЦНС і психічна діяльність	4	

	ПЗ Системно-динамічний підхід до вивчення мозкової організації вищих психічних функцій	2	
	СР Нейропсихологічні синдроми при судинних ураженнях головного мозку. Можливості компенсації при порушеннях ВПФ, спричинених порушенням мозкового кровообігу. Аналіз кейсів, відеоматеріалів	4	13
3	Лк Нейропсихологічний аналіз порушень роботи функціональних блоків мозку. Типові порушення функціонування блоків ГМ.	4	
	СР Порушення сприйняття при ураженні різних ділянок кори (агнозії). Нейропсихологія рухових функцій та дії (апраксії)	4	13
4	ЛК . Нейропсихологія мовлення.	4	
	СР Афазії (сенсорна, моторна, динамічна, акустико-мнестична). Методи обстеження мовлення.	4	13
5	ЛК Нейропсихологія пам'яті	2	
	ПЗ Діагностичний інструментарій, синдромний аналіз	2	
	СР Аналіз кейсів, відеоматеріалів, протоколів обстеження, аналітичні завдання	3	13
6	ЛК Нейропсихологія уваги	2	
	ПЗ Діагностичний інструментарій, синдромний аналіз.	2	
	СР Аналіз кейсів, відеоматеріалів, протоколів обстеження, аналітичні завдання	4	13
7	ПЗ Модульний контроль	2	
	СР Підготовка до модульного контролю	5	
8	Лк Нейропсихологія мислення	4	
	ПЗ Діагностичний інструментарій, синдромний аналіз.	2	
	СР Реферати, презентації, аналітичні завдання	3	13
9	Лк Нейропсихологія емоцій	4	
	ПЗ Аналіз кейсів, відеоматеріалів. Діагностичний інструментарій	2	
	СР «Лобний синдром» (симптоми: імпульсивність, ехололія, полезалежність).	3	13
10	Лк Міжпівкульова асиметрія.	4	
	СР Синдроми ураження лівої та правої півкулі. Латеральна спеціалізація. Дослідження функціональної асиметрії (Індивідуальний профіль асиметрії)	3	13
11	Лк Нейропсихологія онтогенезу: нейропсихологічні закономірності нормального і патологічного розвитку, нейропсихологічні основи нормального і патологічного старіння.	2	
	Пз Модульний контроль	2	
	СР Підготовка до модульного контролю	5	12
Разом	Лк	32	
	ПЗ	16	2
	СР	42	116
	Екзамен	30	2
	Усього за дисципліною	120	120

Методи навчання:

- МН1** – словесні та комунікативні (лекції-дискусії, пояснення, аналіз клінічних кейсів)
МН2 – наочні (презентації, демонстрація схем мозку, відео з нейропсихологічними симптомами)
МН3 – практичні (робота з нейропсихологічними методиками, інтерпретація результатів, рольові ігри "психолог-пацієнт")
МН4 – самостійна робота (аналіз наукових статей, підготовка до обстеження, аналіз протоколів обстеження)

Система оцінювання та вимоги:

Поточна успішність

1. Поточна успішність здобувачів за виконання навчальних видів робіт на навчальних заняттях і за виконання завдань самостійної роботи оцінюється за бальною шкалою оцінок з наступним перерахуванням у 100-бальною шкалу. Під час оцінювання поточної успішності враховуються всі види робіт, передбачені навчальною програмою.

1.1 Лекційні заняття оцінюються шляхом визначення якості виконання конкретизованих завдань.

1.2 Практичні заняття оцінюються повнотою відповіді, якістю виконання контрольного або індивідуального завдання, виконання та оформлення практичної роботи, протоколів обстежень.

2 Оцінювання поточної успішності здобувачів вищої освіти здійснюється на кожному практичному занятті за чотирибальною шкалою («5», «4», «3», «2») і заносяться у журнал обліку академічної успішності:

- «відмінно»: здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтується в темі та аргументовано висловлює свої думки, демонструє вміння аналізувати кейси, протоколи обстеження;

- «добре»: здобувач правильно викладає матеріал, частково демонструє здатність робити висновки та узагальнення, але при відповіді припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;

- «задовільно»: здобувач в основному опанував теоретичні знання навчальної теми, або дисципліни, виявив вміння володіти матеріалом на рівні, вищому за початковий, непереконливо відповідає, плутає поняття, невпевнено відповідає на додаткові питання, не має стабільних знань; відповідаючи на питання практичного характеру, виявляє неточність у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою професією;

- «незадовільно»: здобувач не опанував навчальний матеріал теми (дисципліни) або володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворив лише окремі факти, елементи, об'єкти, не знає визначень, виявив здатність висловлювати думку на елементарному рівні, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

3. Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як середньоарифметична сума балів за кожне заняття, за індивідуальну роботу, поточні контрольні роботи за формулою:

$$K_{\text{поточне}} = \frac{k_1 + \dots + k_n}{n}$$

де $K_{\text{поточн}}$ – підсумкова оцінка успішності за результатами поточного контролю;

K_1, K_2, K_n – оцінка успішності n-го заходу поточного контролю;

n – кількість заходів поточного контролю.

Оцінки конвертуються у бали згідно шкали перерахунку (таблиця 1).

Таблиця 1 – Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу

4-бальна шкала	100-бальна шкала	4-бальна шкала	100-бальна шкала	4-бальна шкала	100-бальна шкала	4-бальна шкала	100-бальна шкала
5	100	4,45	89	3,90	78	3,35	67
4,95	99	4,4	88	3,85	77	3,3	66
4,9	98	4,35	87	3,80	76	3,25	65
4,85	97	4,3	86	3,75	75	3,2	64
4,8	96	4,25	85	3,7	74	3,15	63
4,75	95	4,20	84	3,65	73	3,1	62
4,7	94	4,15	83	3,60	72	3,05	61
4,65	93	4,10	82	3,55	71	3	60
4,6	92	4,05	81	3,5	70	1,78-2,99	35-59
						Повторне складання	
4,55	91	4,00	80	3,45	69	0 - 1,77	0 - 34
4,5	90	3,95	79	3,4	68	Повторне вивчення	

Підсумкове оцінювання

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів:

- поточного контролю роботи здобувача впродовж семестру;
- виконання самостійної роботи та оформлення звітів;
- модульного контролю.

1 Здобувач вищої освіти отримує допуск до іспиту на останньому занятті з дисципліни за результатами поточного оцінювання. Середня оцінка за поточну діяльність конвертується у бали за 100- бальною шкалою, відповідно до таблиці перерахунку (таблиця 1).

2 Умовою отримання допуску до іспиту є:

- відпрацювання всіх пропущених занять;
- складання модулів;
- середня поточна оцінка з дисципліни не нижче «3» (60 балів);
- виконання індивідуальної самостійної роботи.

Поточний контроль проводиться у формі фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, виконання тестових завдань.

Підсумковий контроль – екзамен.

Модульний контроль.

Модульний контроль є складовою поточного контролю і проводиться у формі усного опитування під час останнього практичного заняття в межах окремого залікового модуля (або тестування).

При відповідях здобувачі вищої освіти повинні відобразити володіння навчальним матеріалом, оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, проявляючи особисту позицію щодо них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Таблиця 2 – Шкала оцінювання знань за результатами підсумкового контролю з навчально дисципліни

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Екзамен	залік	Оцінка	Критерії
90-100	Відмінно	Зараховано	A	Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до максимального
80-89			B	Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального
75-79			C	Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, деякі практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані недостатньо, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками
67-74			D	Теоретичний зміст курсу освоєний частково, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки
60-66			E	Теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, багато передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
	Добре			
	Задовільно			

35-59	Незадовільно	Не зараховано	FX	Теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання)
0-34	Неприйнятно		X	Теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, усі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до якого-небудь значущого підвищення якості виконання навчальних завдань (з обов'язковим повторним курсом)

Політика курсу:

- курс передбачає роботу в колективі, середовище в аудиторії (на заняттях) є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики;
- освоєння дисципліни передбачає **обов'язкове** відвідування лекцій і практичних занять, а також самостійну роботу;
- самостійна робота передбачає вивчення окремих тем навчальної дисципліни, які винесені відповідно до програми на самостійне опрацювання, або ж були розглянуті стисло;
- усі завдання, передбачені програмою, **мають бути виконані у встановлений термін**;
- якщо здобувач вищої освіти відсутній на заняттях з поважної причини, він презентує (**відпрацьовує**) виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача;
- при проведенні занять в онлайн режимі, **присутність здобувача враховується у разі відкритого вікна**;
- під час вивчення курсу здобувачі вищої освіти повинні **дотримуватись правил академічної доброчесності**, викладених у таких документах: «Правила академічної доброчесності учасників освітнього процесу ХНАДУ», «Академічна доброчесність. Перевірка тексту академічних, наукових та кваліфікаційних робіт на плагіат» (https://www.khadi.kharkov.ua/fileadmin/P_Standart/pologeniya/stvnz_85_1_01.df), «Морально-етичний кодекс учасників освітнього процесу ХНАДУ» (https://www.khadi.kharkov.ua/fileadmin/P_Standart/pologeniya/stvnz_67_01_MEK_1.pdf).
- у разі виявлення факту плагіату здобувач отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі;
- списування під час контрольних робіт, виконання тестів та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв).
- мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування або за умови дозволу викладача.

Базова література

1. Бакаєв С.Д. Клінічна нейропсихологія: навч. посібник. Київ : Вища школа, 2022. 220 с.
2. Глозман Ж.М., Коберник Г.О. Нейропсихологія дитячого віку : підручник. – Київ : Видавничий дім «Слово», 2021. 312 с.
3. Заболотна А.В. Нейропсихологія. - Київ : Вища шк., 2022. 398с.
4. Криворучко Т.В., Литвиненко Л.І. Нейропсихологічні синдроми при ураженнях головного мозку : навч.-метод. посіб. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 156 с.
5. Мороз О.Г., Савчук О.П. Методи нейропсихологічної реабілітації пацієнтів з органічними ураженнями мозку : монографія. – Одеса : Одеський національний університет, 2024. 240 с.
6. Шевченко Н.Ф., Романенко О.В. Емоційно-вольова сфера в нейропсихології: діагностика та корекція : навч. посіб. – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2020. 198 с.

Додаткова література

1. Дрозд О.Ю., Зарицька В.В. (2021) Емоційний інтелект: нейробіологічні механізми. *Актуальні проблеми психології (фаховий журнал)*, т. 18, вип. 3, с. 45-52
2. Ковтун Л.Г., Шульга Н.В. (2023) Нейробіологічні механізми емоційної регуляції.
3. Лурія О.Р. (перевидання 2020) Основи нейропсихології (Національна бібліотека ім. Вернадського).
4. Омельченко Я.М. (2022) Особливості емоційної сфери при ураженнях лобних часток. *Психологічний часопис*, № 8, с. 67-74.
5. Савчук М.П. (2021) Алекситимія: діагностика та корекція. *Вісник КНУ*, серія "Психологія", вип. 12, с. 34-40.
6. Ткаченко О.Б. (2020) Правопівкульні порушення емоційної сфери. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*, № 45, с. 89-96.
7. Хомська Є.Д. (перевидання 2021) Нейропсихологія. (Національна бібліотека ім. Вернадського або <https://www.library.ukr.education/cgi-bin/irbis64r/cgiirbis>).
8. Bogousslavsky J., Boller F., Iwata M. A History of Neuropsychology. *Front Neurol Neurosci*. 2019. Vol 44. P. 192-229.

Інформаційні ресурси

Офіційний веб-сайт Української асоціації нейропсихології: <https://uanp.org.ua/>

Розробник:

Доцент кафедри

Філософії та ППП

Юлія ІЛЬІНА

Зав. каф. Філософії та ППП

Володимир БОНДАРЕНКО